

УДК 336:338.2:330

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БІЗНЕСУ – ІНДИКАТОР ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ КРИЗИ

Ірина Химич; Олена Панухник; Ігор Черній

*Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
Тернопіль, Україна*

Резюме. Описано фінансову безпеку бізнесу як головного індикатора фінансового менеджменту. Обґрунтовано взаємозв'язок між фінансовим менеджментом та фінансовою безпекою: система та підсистема. Визначено, що фінансова безпека є вагомим фінансово-економічним механізмом макrorівня (держава) та мікрорівня (підприємство). Зазначено, що фінансовий менеджмент здійснюється на всіх рівнях фінансової системи: від держави до окремого підприємства. Досліджено, що функціонування будь-якої системи в кризових умовах потребує значного фінансово-економічного забезпечення та підтримки. Описано, що саме фінансова безпека є одним із ефективних та дієвих заходів підтримки відносно стійкого рівня функціонування держави та бізнесу в цілому. Визначено, що поняття «фінансова безпека» дуже різноманітне й трактується з позиції таких підходів, як: організаційно-статистичний, функціонально-ресурсний та нормативно-правовий. Зазначено, що головна мета фінансової безпеки підприємства передбачає наступний комплекс дій, а саме: розроблення, формування, реалізацію та впровадження ефективної комплексної організаційно-управлінської стратегії; забезпечує, гарантує та підтримує відносно стабільний рівень діяльності за наявних кризових бізнес-умов; забезпечує та підтримує на достатньо можливому рівні увесь наявний потенціал для розвитку на перспективу за наявного фінансово-економічного забезпечення. Запропоновано та описано методику формування та реалізації фінансової безпеки підприємства як індикатора фінансового менеджменту за кризових бізнес-умов діяльності, що включає наступні етапи: 1) структурні елементи фінансової безпеки підприємства; 2) складові елементи фінансової безпеки підприємства; 3) організаційно-управлінську політику фінансової безпеки підприємства; 4) механізм реалізації фінансової безпеки підприємства; 5) загальну координацію за станом фінансової безпеки підприємства; 6) «адаптацію» фінансової безпеки підприємства до нестабільних та кризових бізнес-умов. Запропоновано для оцінювання стану фінансової безпеки бізнесу використовувати економічно-статистичні та фінансово-економічні показники та міжнародні індекси, зокрема: кількість суб'єктів господарювання в країні; обсяги реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктами господарювання в країні; чистий прибуток (збиток) підприємств країни; індекс активності бізнесу. Виявлено, що фінансова безпека є надзвичайно важливим та необхідним показником для оцінювання загального стану діяльності бізнесу та функціонування країни в цілому.

Ключові слова: безпека; фінансова безпека держави; фінансова безпека підприємства; фінансовий менеджмент; бізнес; криза; показники фінансової безпеки; методика фінансової безпеки.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.05.122

Отримано 14.08.2024

UDC 336:338.2:330

FINANCIAL SECURITY OF BUSINESS IS AN INDICATOR OF FINANCIAL MANAGEMENT IN CRISIS CONDITIONS

Iryna Khymych; Olena Panukhnyk; Ihor Chernii

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ternopil, Ukraine

Summary. This article posits that the financial security of a business is the primary indicator of effective financial management. The relationship between financial management and financial security is supported by a system and subsystem approach. It is established that financial security represents a pivotal financial and economic mechanism at both the macro level (the state) and the micro level (the enterprise). It is observed that

financial management is conducted at all levels of the financial system, from the state of an individual enterprise. It has been demonstrated that the operation of any system in a state of crisis is contingent upon substantial financial and economic support and maintenance. The author posits that financial security is an effective and efficient measure for maintaining a relatively stable level of functioning for both the state and business in general. The concept of «financial security» is found to be highly multifaceted, with interpretations drawn from a range of perspectives, including organizational and statistical, functional and resource-based, and regulatory and legal. The primary objective of financial security for an enterprise can be defined as the implementation of a comprehensive organizational and management strategy, the assurance of operational stability in the context of prevailing business conditions, and the provision of a foundation for future growth and development, contingent upon the availability of financial and economic resources. The method of formation and implementation of financial security of the enterprise as an indicator of financial management in crisis business conditions is proposed and described, which includes the following stages 1) structural elements of financial security of an enterprise; 2) constituent elements of financial enterprise security; 3) organizational and managerial policy of financial enterprise security; 4) mechanism of implementation of financial enterprise security; 5) general coordination of the state of financial enterprise security; 6) «adaptation» of financial security of an enterprise to unstable and crisis business conditions. It is proposed to use economic-statistical and financial-economic indicators and international indices to assess the state of financial security of enterprises, in particular: the number of enterprises in the country; the volume of products (goods, services) sold by enterprises in the country; net profit (loss) of enterprises in the country; business activity index. The results show that financial security is an extremely important and necessary indicator for the assessment of the general state of business activity and the functioning of the country as a whole.

Key words: security; financial security of the state; financial security of the enterprise; financial management; business; crisis; financial security indicators; financial security method.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.05.122

Received 14.08.2024

Постановка проблеми. Кризові періоди завжди спричиняють значний вплив як на саму територію, на якій вони відбуваються, так і на країну в цілому й бізнес зокрема, а також і на кожного окремого громадянина особисто. Даний вплив має неоднозначний характер дії, що може відобразитися як в звичайно негативному руслі, так і в позитивному – забезпечувати впровадження різного роду нових можливостей щодо існуючих викликів, передусім для вдосконалення тих моментів, які вже є вкрай недоречними та які вже остаточно віджили себе на даний час тощо. Проте за таких умов повинен бути й певний захисний механізм, який би міг убезпечувати, захищати та оберігати важливо критичні напрями як держави загалом, так і її бізнесу зокрема, з метою забезпечення її відносної життє- та працездатності за важких часів, адже в тій чи іншій мірі захист повинен бути, включаючи опірність фінансово-економічної сфери держави. Саме тому поняття фінансової безпеки держави та підприємств займає значне та вагоме місце в збереженні та забезпеченні подальшого їх як функціонування, так і розвитку. А сама по собі фінансова безпека потребує значної уваги з боку її застосування за наявних кризових умов як головного індикатора правильно вибудованого механізму фінансового менеджменту на всіх рівнях управління, адже фінансово-економічна підтримка без чіткого та правильного застосування фінансового забезпечення просто буде неефективною та й неможливою.

Власне застосування правильно сформованої стратегії щодо фінансової безпеки як на рівні держави, так і на рівні підприємств виступає надзвичайно необхідним завданням, адже саме це й забезпечить їх функціонування на перспективу та зможе захистити від різних загроз і ризиків за наявності кризового середовища. Крім цього, даний підхід повинен не тільки вдало поєднувати фінансовий менеджмент як загальну координаційно-управлінську систему та фінансову безпеку як одну із його головних підсистем забезпечення, але й сприяти їхньому ефективному взаємопоєднанню та взаємодоповненню в комплексі. Тільки на основі такої взаємодії буде здійснено та реалізовано успішні заходи щодо загальної підтримки діяльності й розвитку як держави, так і бізнесу загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження щодо особливостей, сутності поняття та необхідності застосування механізму й методики фінансової безпеки

здійснювали такі науковці, як: Винник Т. [6], Кравчук Н. [3], Колісник О. [3], Мелих О. [3], Новіченко Л. [4], Свирида О. [4], Тимошик Н. [6], Тітенко З. [5], Юрик Н. [6] та інші.

Мета статті. У представленому дослідженні проаналізувати поняття фінансової безпеки як одного із важливих індикаторів фінансового менеджменту бізнесу, що перебуває та функціонує в кризових умовах.

Постановка завдання. Для того, щоб досягти поставленої мети даного дослідження щодо зазначеної теми, необхідно виокремити ряд завдань, що потребують теоретично-практичного обґрунтування, а саме:

1) визначення трактування щодо розуміння сутності та актуальності поняття «безпека» на основі наявності кризових умов, у яких перебуває Україна на даний час;

2) представлення та обґрунтування наявності тісного взаємозв'язку між поняттями «безпека» та «фінансова безпека»;

3) представлення та обґрунтування фінансової безпеки з позицій її розміщення на макро- та мікрорівні в загальній системі фінансового менеджменту;

4) дослідження дефініції «фінансова безпека» з наявних різноманітних позицій щодо її трактування на макрорівні фінансової системи;

5) представлення особливостей трактування поняття «фінансова безпека підприємства» з урахування наявності кризових бізнес-умов в Україні;

6) визначення основної мети, кроків та принципів щодо формування методики фінансової безпеки підприємства як необхідності, враховуючи кризові бізнес-умови;

7) обґрунтування методики формування та реалізації фінансової безпеки підприємства як одного із найважливіших індикаторів його фінансового менеджменту, особливо за кризових умов діяльності;

8) проведення аналізу щодо загального стану фінансової безпеки бізнесу країни на основі тенденцій зміни результатів основних економічно-статистичних показників Державної служби статистики України та показника «індекс активності бізнесу».

Виклад основного матеріалу. Враховуючи наявну ситуацію в країні, поняття «безпека» займає не тільки одну із ключових позицій, але й виступає невід'ємною складовою всіх сфер її життя та діяльності в цілому, та виходить на один із основних щаблів забезпеченості щодо втримання позицій бізнесу тощо. Взагалі для підтримання належного рівня бізнесу керівникам, управлінцям та організаторам необхідно запроваджувати й реалізовувати дієву та швидку стратегію щодо підтримання основних напрямів фінансового менеджменту як одну із важливих ключових складових елементів даного процесу. Варто відзначити, що в такому випадку власне термін «безпека» включатиме, передусім, не тільки відсутність явних або захищеність від неявних загроз, що можуть порушувати звичайний ритм життя людей та функціонування бізнесу в цілому та бізнес-діяльності зокрема, але й відображатиме конкретну комплексну методику щодо подолання наявної кризової нестабільної бізнес-ситуації, що відбувається в певних негативних проявах. Саме тому сама по собі «безпека» набула зовсім іншого значення, яке й зумовило її основним фактором забезпеченості щодо збереження нормального функціонування, діяльності, життя, розвитку тощо. Безпека виступила тим вагомим елементом, на стані якого потрібно акцентувати доволі багато уваги, в першу чергу, для того, щоб зуміти правильно вибудувати стратегію та зуміти убезпечитися від різного роду негативних впливів чинників у будь-яких сферах у цілому. Питання щодо забезпечення та підтримання безпеки в даний час виступає не просто актуальним завданням, – це своєрідна найважливіша людська складова, що чинить значний вплив на інші важливі елементи життя людини в цілому, зокрема й на фінансово-економічне та соціально-організаційне становище в країні через стан діяльності та можливостей людини тощо. Взагалі безпека є доволі важливою компонентою як життя людини загалом, так і досить важливою частиною бізнесу та бізнес-діяльності зокрема. І саме в кризових умовах

цей взаємозв'язок стає найбільш помітним. Тому, якщо мова йде про підтримання бізнесу, потрібно розуміти, що найголовнішими кроками до його збереження виступає застосування та реалізація фінансового менеджменту на всіх рівнях відповідно. А ось головним індикатором щодо оцінювання успішності проведення таких дій є якраз стан та рівень його фінансової безпеки.

Доцільно зауважити, що фінансова безпека є невід'ємним складовим елементом економічної безпеки як на макро-, так і на мікрорівні, та яка відображає, по-перше, ефективність реалізації наявних можливостей та усунення наявних загроз (ризиків) як першочергових тактичних кроків щодо «боротьби» із кризою та кризовими процесами. По-друге, правильність мобілізації та застосування комплексу власних фінансово-економічних ресурсів для підтримання власне мети та місії як основної компоненти щодо даного забезпечення функціонування. По-третє, формування та реалізації комплексу коротко- та довготермінових цілей як основних складових загальної стратегії дій щодо забезпечення як підтримання, так і розвитку щодо функціонування як бізнесу, так і держави загалом. Потрібно пам'ятати, що фінансова безпека розміщується на першій сходинці в загальній структурі економічної безпеки. Із цієї позиції стає цілком зрозуміло, що саме фінансова безпека і виступає тією необхідною зв'язуючою ланкою між усіма іншими видами безпек, передусім, щоб забезпечити їх ефективне функціонування та убезпечити їх діяльність від різноманітних наявних поточних та майбутніх збоїв (ризиків, загроз, криз та ін.) на основі чіткої збалансованої фінансово-економічної підтримки. Крім цього варто зазначити й те, що поняття фінансової безпеки як теоретично-практичної дефініції є досить глобальним та багатограним, адже поєднує в собі весь спектр різноманітності трактування щодо власної визначеності та розглядається з різних позицій [3], а саме:

1) «фінансова безпека», згідно з організаційно-статистичним підходом, є відображенням стану таких систем, як: фінансово-економічна, грошово-кредитна, валютна, інвестиційна, банківська, бюджетна, податкова, митна, біржова, фондова, які повинні найперше характеризуватися необхідним рівнем збалансованості та забезпечувати й підтримувати належний рівень стійкості й опірності до наявних та можливих як внутрішніх, так і зовнішніх різноманітних негативних впливів дестабілізуючих факторів (ризиків, загроз, криз та ін.), а також підтримувати відносну здатність щодо попередження зовнішньої фінансової експансії та забезпечувати й підтримувати ефективний рівень функціонування та розвитку національної економічної системи та сприяти економічному зростанню держави за будь-яких умов, особливо кризових;

2) «фінансова безпека», згідно з функціонально-ресурсним підходом, включає в себе розуміння щодо наявності певного стану захищеності власне фінансово-економічних інтересів усіх суб'єктів господарювання, що виникають та формуються на всіх рівнях фінансово-організаційних взаємовідносин, а також забезпеченість підприємницької діяльності, бізнесу та держави в цілому необхідним комплексом фінансово-економічних ресурсів, що буде в певній мірі достатнім для задоволеності як їхніх коротко-, так і довготермінових потреб та успішної реалізації всіх необхідних і відповідних обов'язків, зобов'язань, задач, дій тощо;

3) «фінансова безпека», згідно з підходом щодо нормативно-правового регламентування, передбачає формування та підтримання таких умов щодо забезпеченості належного функціонування фінансової системи, які б включали не тільки можливості спрямування фінансово-економічних потоків у закріплені на законодавчо-нормативному рівні, сфери їх використання, а також і зведені до найнижчого рівня щодо існування можливостей, які мають на меті зловживання наявними фінансово-економічними ресурсами та активами.

Отже, із переглянутої існуючої різноманітності позицій щодо роз'яснення різносторонності підходів до трактування поняття «фінансова безпека» можна виокремити важливі моменти, зокрема те, що: 1) одним із основних завдань, які виконує фінансова безпека, передусім є забезпечення стану захищеності та підтримання фінансово-економічних інтересів між учасниками всіх ланок, які знаходяться на різних щаблях фінансово-економічних відносин; 2) фінансова безпека повинна зуміти підтримувати певний відносний рівень щодо забезпеченості стану незалежності, стійкості й стабільності фінансово-економічної системи як усієї країни в цілому, так і її бізнесу зокрема, що функціонують за наявності ряду зовнішніх та внутрішніх дестабілізуючих чинників, негативний вплив яких у кінцевому підсумку може навіть створювати загрозу їх загальному рівню щодо самої фінансової безпеки; 3) вагомою задачею фінансової безпеки також виступає і здатність щодо достатнього підтримання успішності функціонування на належному рівні фінансово-економічної системи держави з метою забезпечення ефективного рівня функціонування як національної економічної системи, так і реалізації сталого економічного зростання на перспективу. Тому з упевненістю можна зазначити, що поняття «фінансова безпека» – це одна із найбільш універсальних наукових категорій, що характеризує собою достатній рівень відповідної надійності й захищеності всіх суб'єктів (учасників) соціально-економічних відносин, які знаходяться на різних щаблях управління, починаючи від самої держави, враховуючи її бізнес, та закінчуючи кожним із її громадян.

У даному дослідженні варто дослідити суть поняття фінансової безпеки з точки зору самого підприємства (суб'єктів господарювання), адже за наявних кризових бізнес-умов дана категорія є не менш важливою, аніж і загальна фінансова безпека держави, яка також є її одним із вагомих структурних піделементів. Відомо, що за існування негативного бізнес-середовища для забезпечення підтримки функціонування бізнесу країни на належному рівні, передусім найбільшу вагу має його фінансово-економічне забезпечення, сформоване на основі певних програм, зокрема державних. Адже фінансова безпека в умовах наявного кризового бізнес-середовища діяльності та функціонування підприємств у країні, що пов'язане з існуванням воєнного стану в державі, займає вагоме положення щодо їх стратегічного забезпечення та відображається, передусім, в стані організованої захищеності в цілому від усіх як існуючих, так можливих і навіть непередбачуваних негативних і критичних впливів зовнішнього середовища, що чинитиме безпосередній вплив на їхнє внутрішнє середовище, а також показує дієві напрями та заходи щодо спроможності швидкого усунення та ліквідації в цілому різноманітних загроз та ризиків. Вона представляє комплексний механізм, що забезпечуватиме пристосування до існуючих наявних негативних умов, убезпечить від критичного негативного впливу як на їх діяльність у цілому, так і на стан отриманих кінцевих фінансових результатів тощо.

Головною метою фінансової безпеки власне підприємства є розроблення, формування, реалізація та впровадження ефективної комплексної організаційно-управлінської стратегії, яка зможе убезпечити, гарантувати та підтримувати відносно стабільний рівень його діяльності на основі максимально можливого стану щодо його функціонування в наявних бізнес-умовах. Вона також зможе забезпечити та підтримувати на достатньо можливому рівні увесь наявний потенціал для його розвитку на перспективу, використовуючи максимально ефективно його наявне фінансово-економічне забезпечення, що без чіткого та скоординованого фінансового менеджменту просто є неможливим.

Враховуючи наведені дані, на рис. 1 представлено методику формування та реалізації фінансової безпеки для підприємства як одного з найважливіших індикаторів його фінансового менеджменту, особливо за кризових умов діяльності.

Рисунок 1. Методика формування та реалізації фінансової безпеки підприємства як індикатора фінансового менеджменту за кризових бізнес-умов діяльності (част. 1 – початок)

Примітка: сформовано авторами самостійно.

Рисунок 1. Методика формування та реалізації фінансової безпеки підприємства як індикатора фінансового менеджменту за кризових бізнес-умов діяльності (част. 2 – завершення)

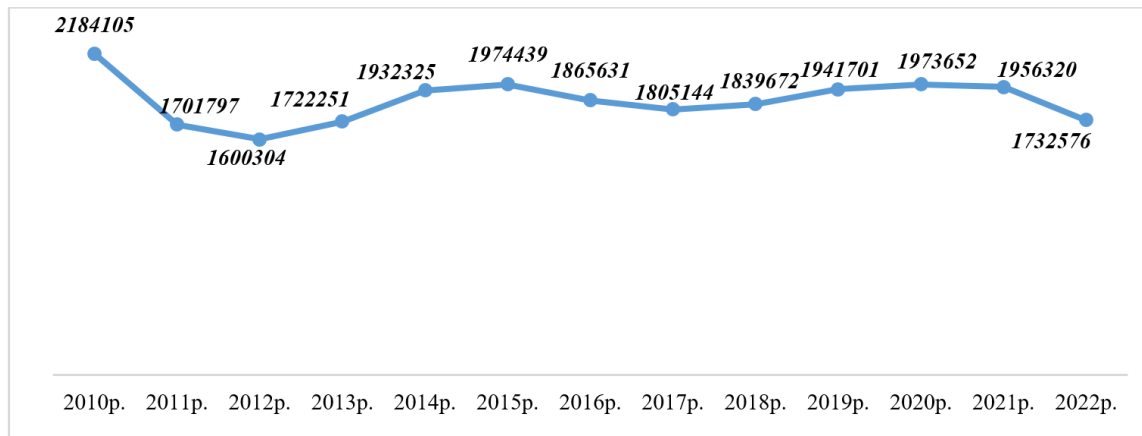
Примітка: сформовано авторами самостійно.

Відображені та описані основні етапи щодо методики формування фінансової безпеки підприємства повинні перебувати в тісному взаємозв'язку та бути взаємодоповнюючими між собою, адже це й забезпечить основну мету щодо успішності від реалізації даної методики, а також і сприятиме досягненню ефективності фінансового менеджменту загалом.

Окрім того, саме така взаємодія між даними етапами разом із забезпеченням якісного та дієвого зворотного зв'язку сприятиме значному пришвидшенню щодо здійснення так званої «адаптації» фінансової безпеки підприємства до різного роду нестабільних та кризових умов бізнес-середовища його перебування. Це є дуже важливим моментом діяльності на основі підтримання життєздатності всієї бізнес-системи разом із усіма підсистемами в комплексі. Адже збій однієї із них призведе до збоїв усіх інших та спричинить негативні тенденції зміни в роботі самого підприємства із середини, що призведе в кінцевому підсумку до отримання негативних результатів, які буде досить важко відновити у зв'язку із часовою втратою тощо. І в підсумку, все це може мати доволі негативний вплив як на подальше функціонування підприємства, так і на його можливості щодо відновлення й удосконалення на перспективу.

Для оцінювання щодо наявного загального рівня фінансової безпеки бізнесу країни в цілому, варто досліджувати зміни, що відбулися із результатами загальних економічно-статистичних показників, зокрема тих, що представлені на офіційному сайті Державної служби статистики України [1].

Отже, щоб зрозуміти як функціонував бізнес в країні в умовах існуючої різноманітності бізнес-ситуацій, зокрема криз, необхідно проаналізувати тенденції змін його основних фінансово-економічних показників, наприклад, щодо кількості суб'єктів господарювання протягом 2010–2022 років на основі даних Державної служби статистики України [1] (рис. 2).

Рисунок 2. Динаміка кількості суб'єктів господарювання в Україні за 2010–2022 роки, од.

Примітка: сформовано авторами на основі даних джерел [1].

Наведена динаміка результатів відображає неоднозначні тенденції їх змін залежно від періоду оцінювання. Так, за 2010 р. кількість суб'єктів господарювання в Україні складала 2184105 од., що є на -451529 од. менше в порівнянні із їх кількістю за 2022 р. (1732576 од.). Тобто скорочення показника відбулося на -20,67%. Протягом 2018–2020 років помітне плавне зростання кількості бізнес-суб'єктів: 1839672 од., 1941701 од. та 1973652 од. відповідно.

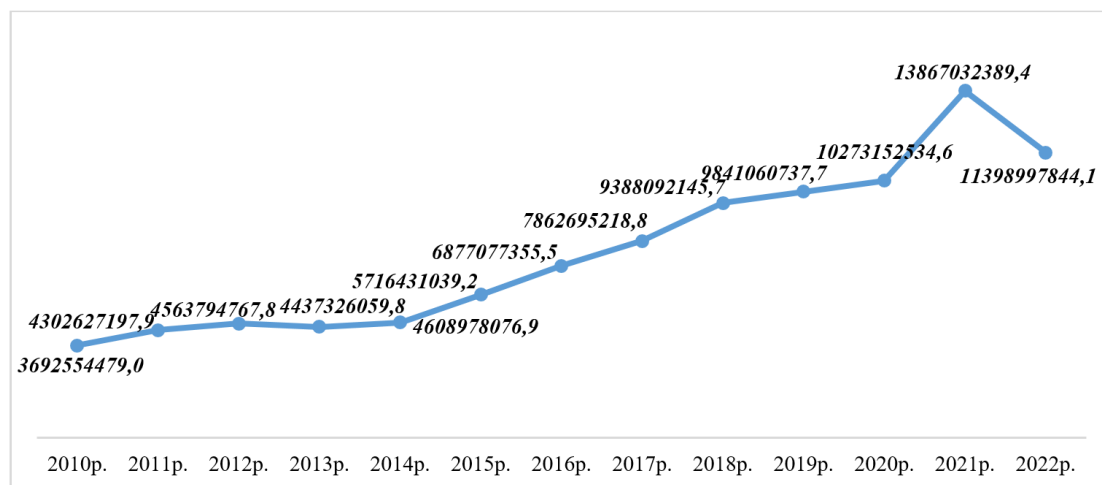
Проте починаючи з 2020 р., почався спад, іншими словами, відбулося скорочення кількості бізнесу в країні, що в першому випадку було пов'язано з наявністю пандемії, викликаной вірусом covid-19, а в іншому – початком повномасштабної війни рф в Україні. Зменшення суб'єктів господарювання в країні протягом 2022 р. (1732576 од.) склало -223744 од. (-11,44%) відносно результату за 2021 р. (1956320 од.). Дана негативна ситуація пояснюється тим, що, по-перше, велика кількість бізнесу була розташована на окупованих територіях та прифронтових зонах, по-друге, соціально-організаційною необхідністю – внутрішні мобілізаційні процеси, по-третє, початком внутрішніх соціально-економічної та фінансово-економічної криз.

Тому стає зрозумілим, що найбільше на стан та функціонування вітчизняного бізнесу вплинули дії, спричинені військовим конфліктом рф. Адже, якщо з інших типів криз (фінансова, економічна тощо), менеджмент підприємств та організацій зумів справлятися на основі проведення та успішної реалізації різного роду адаптивних стратегічних дій та ряду гнучких пристосувальницьких заходів, то дана ситуація виявилася набагато складнішою в порівнянні з ними, а тому потребувала значних та неймовірно важких зусиль щодо її подолання, але вже на стратегічному рівні країни.

Крім цього, потрібно наголосити на тому, що саме наявність такого роду бізнес-ситуації та бізнес-криз потребують створення налагодженого й дієвого фінансового управління для забезпечення як загальної безпеки підприємств, організацій та країни в цілому, так і збереження чітких позицій для забезпечення його подальшого функціонування для підтримання «життєдіяльності» всіх структурних елементів тощо. У зв'язку з цим і виникає гостра необхідність підтримання рівня фінансової безпеки як бізнесу, так і країни загалом, що сприятиме подальшій діяльності, розвитку та функціонуванню в нових умовах, ліквідувати які першочергово неможливо. Єдиним варіантом щодо такої ситуації є правильна адаптація на основі застосування дієвої методики фінансового менеджменту з урахуванням забезпеченості виконання й підтримання належного рівня фінансової безпеки тощо.

Як відомо, на рівень фінансової безпеки країни має значний вплив і показник щодо виробництва продукції та надання різного роду послуг, особливо за наявності воєнного стану. На рис. 3 показано динаміку щодо обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктами господарювання в Україні за 2010–2022 роки.

Рисунок 3. Динаміка обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктами господарювання в Україні за 2010–2022 роки, тис. грн

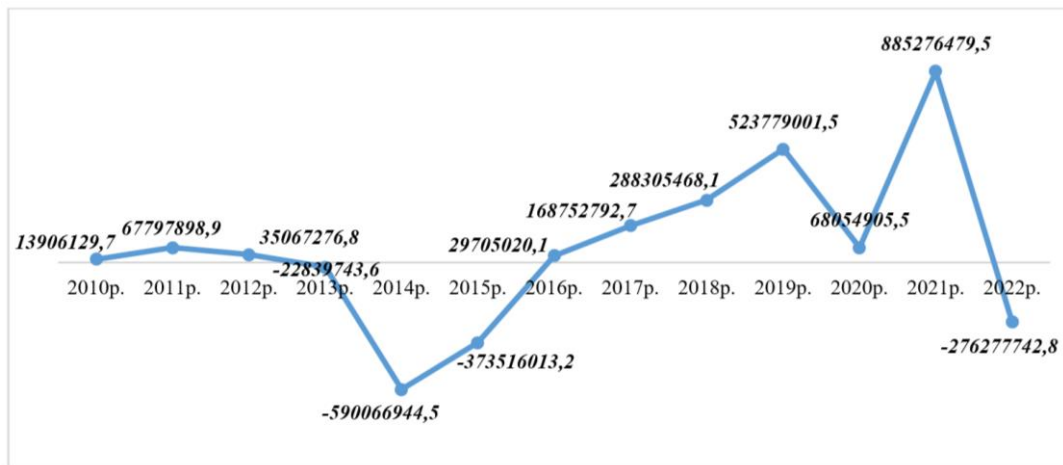
Примітка: сформовано авторами на основі даних джерел [1].

Представлена тенденція зміни результатів аналізованого показника щодо обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктами господарювання в Україні має загальну висхідну динаміку протягом 2010–2021 років, але крім результату за 2013 р. (4437326059,8 тис. грн), який зазнав незначного скорочення (-2,77%) порівняно із результатом 2012 р. (4563794767,8 тис. грн). Вже за 2022 р. його значення (11398997844,1 тис. грн) скоротилося на -2468034545,3 тис. грн (-17,80%) відносно результату 2021 р. (13867032389,4 тис. грн).

Також варто відзначити, що за 2021 р. значення цього статистичного показника зросло на 34,98% (3593879854,8 тис. грн) у порівнянні з його результатом за 2020 р. (10273152534,6 тис. грн). Тобто, можна вважати, що бізнес-ситуація за наявності кризи, що була пов'язана з пандемією, отримала чіткий стратегічно-тактичний план дій для підтримання функціонування як бізнес-процесів, так і бізнесу країни в цілому, про що й свідчать отримані результати дослідження.

Якщо провести порівняння значень результатів показника за 2010 та 2022 роки: 3692554479,0 тис. грн та 11398997844,1 тис. грн, відповідно, то дана зміна складає збільшення на 7706443365,1 тис. грн або ж на 208,70% на користь останнього періоду.

Оскільки безумовно найосновнішим показником щодо оцінювання правильності сформованості та реалізованості механізму фінансового менеджменту є фінансовий результат від діяльності всіх бізнес-структур, а також і вагомим показником, що відображає стан та рівень наявної його фінансової безпеки, то варто проаналізувати й динаміку результатів чистого прибутку (збитку) підприємств в Україні протягом 2010–2022 років – рис. 4.

Рисунок 4. Динаміка результатів чистого прибутку (збитку), отриманого підприємствами в Україні за 2010–2022 роки, тис. грн

Примітка: сформовано авторами на основі даних джерел [1].

Проаналізовані дані свідчать про наявність різноманітних тенденцій змін результатів цього показника: як спадних, так і висхідних. Негативні результати досліджуваного показника, тобто збиток, бізнес країни зазнавав тільки протягом кількох періодів, а саме: 2013 р. – -22839743,6 тис. грн, 2014 р. – -590066944,5 тис. грн та 2022 р. – -276277742,8 тис. грн, відповідно. Всі інші періоди характеризувалися наявністю стану прибутковості, в більшій або меншій динаміці його результатів. Стрімке зростання прибутку відбулося протягом 2016–2019 років – від 29705020,1 тис. грн до 523779001,5 тис. грн. Тобто збільшення показника склало аж 1663,27% або 494073981,4 тис. грн у порівнянні.

Оскільки в 2020 р. виникла пандемія, яка спричинила глобальний негативний вплив на увесь світ загалом, й вітчизняний бізнес не був винятком, то рівень його прибутковості скоротився до позначки 68054905,5 тис. грн. Тобто відбулося зменшення показника аж на -455724096,0 тис. грн (-87,01%). Проте все ж залишився в позитивній тенденції зміни щодо отриманого результату.

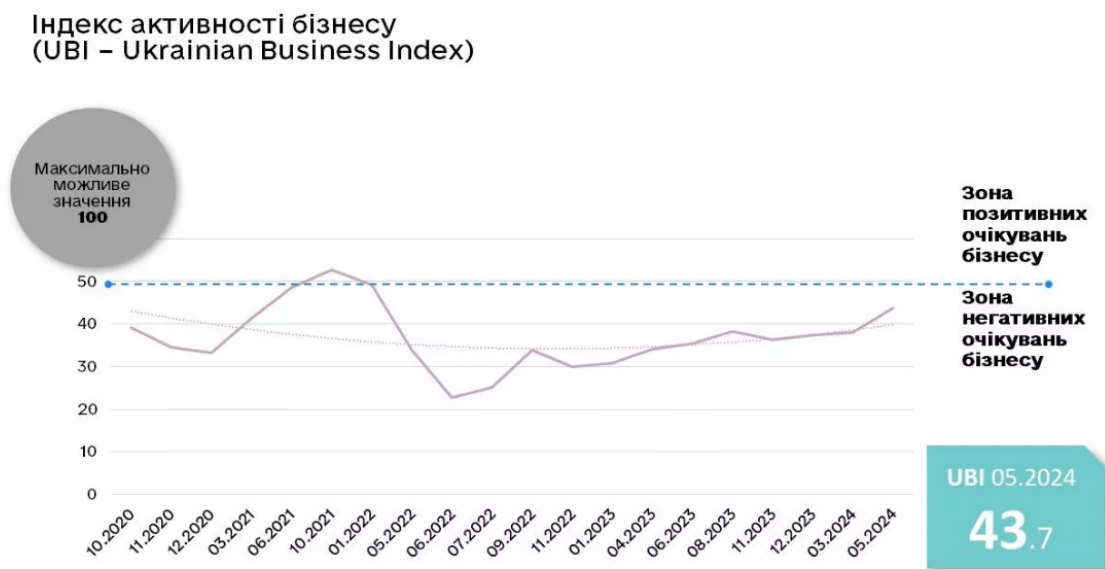
За 2021 р., у зв'язку із застосуванням як швидких та досить дієвих адаптаційних стратегічних заходів, а також упровадженням різноманітних ефективних соціально-організаційних, фінансово-економічних та юридично-правових реформ, бізнес-діяльність показала власні добрі результати на основі отриманого в кінці періоду прибутку в загальній сумі 885276479,5 тис. грн, що є більшим за результат минулого 2020 р. на 817221574,0 тис. грн (1200,83%).

Протягом 2022 р. бізнес-ситуація зазнає істотного погіршення у зв'язку із повномасштабною війною рф проти України, що й не могло не позначитися на загальній картині щодо діяльності суб'єктів господарювання, в результаті чого отримано збиток в розмірі -276277742,8 тис. грн, що є меншим від показника 2021 р. на – 1161554222,3 тис. грн або на -131,21% у порівнянні.

Крім цього, різниця між отриманими результатами даного фінансового показника за 2010 р. (13906129,7 тис. грн) та 2022 р. (-276277742,8 тис. грн) відповідно становить – 290183872,5 тис. грн (-2086,73%).

Ще одним із вагомих показників, який можна віднести до оцінювання визначення загального стану фінансової безпеки бізнесу країни в цілому є так званий «індекс активності бізнесу» («Ukrainian Business Index», UBI) [2].

Результат цього показника станом на травень 2024 р. склав 43,7 пункти зі 100,0 можливих (рис. 5).

Рисунок 5. Динаміка результатів індексу активності бізнесу, пункти

Примітка: запозичено із джерела [2].

Проаналізована динаміка щодо результатів UBI свідчить про його зростання (збільшення на 5,6 пунктів) порівняно з попереднім результатом (38,1 пункту станом на березень 2024 р.), а також відображає формування нового локального максимуму (попередній такий максимум зафіксовано на рівні 38,2 пункти станом на серпень 2023 р.). Але не дивлячись на початок позитивної тенденції цього індексу, поки що його результати все ж належать до зони «негативні очікування бізнесу». За допомогою даного показника також можливо зробити висновки щодо наявного стану загального ділового середовища в країні, а тенденції його змін відображають як наявний нинішній бізнес-стан, так і передбачають майбутні перспективи для його розвитку та подальшої діяльності й функціонування загалом.

Отже, фінансова безпека є досить важливим та надзвичайно необхідним показником щодо загального стану як діяльності бізнесу, так і функціонування країни загалом. Адже саме за допомогою цієї категорії можна ефективно підтримувати фінансово-економічну систему на всіх рівнях управління, особливо включаючи наявність глобальних кризових умов бізнес-середовища, які потребують, з одного боку, дієвого, а, з іншого, – гнучкого механізму щодо забезпеченості власної подальшої діяльності та розвитку на основі використання саме тих змін (позитивних та негативних), які існують на даний час. Розроблення комплексної методики щодо фінансової безпеки підприємства, яка полягатиме в забезпеченні та підтриманні його діяльності можлива на основі правильно та гнучко сформованої фінансово-економічної політики, що включатиме взаємопов'язаність між концепціями, стратегіями та заходами щодо усіх його сфер.

Висновки. Наявність глобальної кризи породжує необхідність застосування ефективних заходів на всіх управлінських рівнях. Забезпечення функціонування бізнесу в країні потребує правильно розподіленого фінансово-економічного забезпечення. Механізм мобілізації, формування та розподілу фінансово-економічних ресурсів може проводити тільки чітко налагоджений фінансовий менеджмент. Натомість, ефективність реалізації цього механізму можна проаналізувати із наявного стану фінансової безпеки бізнесу та держави. Тому значну увагу потрібно приділяти розробленню методики формування та реалізації фінансової безпеки. Все це сприятиме підтриманню функціонування бізнесу за наявних кризових бізнес-умов та забезпеченню стійкості держави в загальному.

Conclusions. In the context of the global crisis, there is a pressing need for effective measures to be taken at all levels of management. The proper functioning of business in the country is contingent upon the provision of equitably distributed financial and economic support. The mobilization, formation, and distribution of financial and economic resources can only be carried out effectively by well-established financial management. The effectiveness of this mechanism can be analyzed from the current state of financial security of business and the state. Therefore, considerable attention should be paid to developing a method for the formation and implementation of financial security. This will help to support the functioning of business in the current business crisis and ensure the sustainability of the state in general.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України (2024). Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення: 08.07.2024).
2. Дослідження стану та потреб бізнесу в умовах війни: результати опитування у квітні-травні 2024 року (05.07.2024 р.). URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/doslidzenna-stanu-ta-potreb-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvannya-u-kvitni-travni-2024-roku>. (дата звернення: 12.08.2024).
3. Кравчук Н. Я., Колісник О. Я., Мелих О. Ю. Фінансова безпека : навчально-методичний посібник. Тернопіль : Вектор, 2010. 277 с.
4. Новіченко Л., Свирида О. Фінансова безпека підприємства як основа фінансової безпеки держави. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 4 (04). С. 27–31. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.4-5>
5. Тітенко З. Теоретичні основи фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-76>
6. Химич І. Г., Винник Т. М., Константюк Н. І., Тимошик Н. С., Юрик Н. Є. Фінансова безпека підприємства як антикризовий метод управління. *Modern Economics*. 2021. № 25. С. 153–159. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V25\(2021\)-24](https://doi.org/10.31521/modecon.V25(2021)-24)

References

1. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. [State statistics service of Ukraine]. (2024). Official web-site. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 08 July 2024). (In Ukrainian).
2. Doslidzhennia stanu ta potreb biznesu v umovakh viiny: rezultaty opytuvannya u kvitni-travni 2024 roku (05.07.2024 r.). [Study of the state and needs of business in the conditions of war: survey results in April-May 2024 (05.07.2024)]. Available at: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/doslidzenna-stanu-ta-potreb-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvannya-u-kvitni-travni-2024-roku>. (accessed 12 August 2024). (In Ukrainian).
3. Kravchuk N., Kolisnyk O., Melykh O. (2010). Finansova bezpeka: Navchalno-metodychnyi posibnyk. [Financial security: Educational and methodological course]. Ternopil, Vektor, 277 p. (In Ukrainian).
4. Novichenko L., Svyryda O. (2023) Finansova bezpeka pidpriemstva yak osnova finansovoi bezpeky derzhavy. [Financial security of the enterprise as the basis of financial security of the state]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka – Digital Economy and Economic Security*, vol. 4 (04), pp. 27–31. (In Ukrainian). DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.4-5>
5. Titenko Z. (2022) Teoretychni osnovy finansovoi bezpeky pidpriemstva. [Theoretical foundations of financial security of the enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 44. (In English). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-76>
6. Khymych I., Vynnyk T., Konstantiuk N., Tymoshyk N., Yuryk N. (2021) Finansova bezpeka pidpriemstva yak antykrizovyi metod upravlinnia. [Enterprise financial security as an anti-crisis management method]. *Modern Economics – Modern Economics*, vol. 25, pp. 153–159. (In Ukrainian). DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V25\(2021\)-24](https://doi.org/10.31521/modecon.V25(2021)-24)